

ΤΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΔΙΟΚΤΗΤΩΝ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ

Όσοι έχουν αναγκαστεί να ψάξουν να νοικιάσουν σπίτι τον τελευταίο καιρό (δηλαδή απ' όταν τα αφεντικά μας μας ανακοίνωσαν ότι «βγήκαμε από την κρίση») έχουν βρεθεί αντιμέτωποι με μια πραγματικά ζόρικη συνθήκη. Οι ιδιοκτήτες, με άφθονο θράσος, ζητάνε για τα χρέπια τους λαγούς με πετραχήλια. Μας παίρνουν συνέντευξη λες κι είναι τα μελλοντικά αφεντικά μας. Ζητάνε ενοικιαστές οικογενειάρχες, με καλή δουλειά, ήσυχους, δουλευταράδες. Μας πετάνε μέσα στις τρώγλες που κληρονόμησαν από τον παππού τους και μας ζητάνε να πληρώνουμε λες και βρήκαμε παλάτι.

Το όλο ζήτημα, παρά την προφανή σημασία του για τις συνθήκες διαβίωσης της εργατικής τάξης στην Ελλάδα, αντιμετωπίζεται κατά τα γνωστά: δηλαδή χρησιμοποιώντας βαρύγδουπους όρους, αλλά δίχως να καταλαβαίνουμε καλά καλά τι σκατά συμβαίνει. Σύμφωνα με τις αναλύσεις που παραθέτουν αριστεροί και δεξιόι, το ζήτημα της αύξησης των ενοικίων είναι στην πραγματικότητα «ζήτημα Airbnb». Από την όλη συζήτηση απουσιάζει καταφανώς οποιαδήποτε αναφορά στο κράτος και τις πολιτικές του γύρω από το ζήτημα της κατοικίας, ενώ ακόμα και οι αναφορές στους ιδιοκτήτες που ανεβάζουν τα νοίκια είναι ελάχιστες. Η ταξική διάσταση του ζητήματος κρύβεται πίσω από αντιλήψεις που θέλουν σύσσωμη την ελληνική κοινωνία να απαρτίζεται από «μικροιδιοκτήτες». Και η ιστορική διάσταση του ζητήματος κρύβεται ακόμα πιο επιμελώς πίσω από ανιστορικές προσεγγίσεις του είδους «ζούμε στην εποχή του Airbnb».

Όλα αυτά έχουν καταφέρει να συσκοτίσουν τόσο πολύ το ζήτημα ώστε να μην μπορεί να εκφραστεί καμία γνώμη των άμεσα ενδιαφερόμενων, δηλαδή όσων είναι αναγκασμένοι να ζουν στο νοίκι και να πληρώνουν ακόμα και το μισό μισθό τους για μια τρύπα. Αντίθετα, μέσα σ' αυτή τη συσκότιση (που χαιρεί διακομματικής υποστήριξης) οι μικροαστοί, η μεσαία τάξη και οι ιδιοκτήτες νιώθουν σαν το ψάρι στο νερό, καθώς ακόμα και τα φαινομενικά αντικρουόμενα συμφέροντα όσων αντιτίθενται στο Airbnb και όσων το υποστηρίζουν συγκλίνουν απόλυτα με τις κρατικές ορέξεις.

Στα όσα ακολουθούν θα υποστηρίξουμε ότι όλες αυτές οι γνώμες που εκφράζονται με μεγάλη ευκολία αποτελούν στην πραγματικότητα ιδεολογικές προεκτάσεις των κρατικών πολιτικών. Πολιτικών οι οποίες σε καμία περίπτωση δεν είναι φιλικές προς την εργατική τάξη.

Η ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ ΣΕ ΚΡΙΣΗ!

Καταρχήν, θα θέλαμε να ξεκινήσουμε με την εξής παραδοχή: το ελληνικό κράτος (αλλά και κάθε κράτος) έχει πολιτικές για τη στέγαση. Το με ποιους όρους θα βρίσκει σπίτι η εργατική τάξη δεν είναι ούτε κάτι που κανονίζει ο κάθε ένας ιδιοκτήτης μόνος του, ούτε ρυθμίζεται βάσει κάποιου αόρατου

κανόνα «προσφοράς» και «ζήτησης», ούτε φυσικά κανονίζεται από κάποια ιντερνετική πλατφόρμα που νοικιάζει σπίτια σε τουρίστες. Οπότε θα προτείναμε στις γνώμες που έχουν τουρίστα και νοίκι, να βάλουν και λιγάκι κράτος και τάξεις μέσα. Είναι βέβαιο πως το αποτέλεσμα θα είναι πολύ καλύτερο.

Ένα δεύτερο σημείο που θέλουμε να τονίσουμε είναι η συμβιωτική σχέση μικροαστών και κράτους. Η μικροαστική τάξη στην Ελλάδα συγκροτήθηκε μετεμφυλιακά (και πήρε τις διαστάσεις που πήρε) από το ίδιο το ελληνικό κράτος με στόχο την εσωτερική του συνοχή. Η φιγούρα του μικροαστού ταυτίστηκε με την ιδιότητα κατοικίας, την «οικογενειακή» επιχείρηση και τη θέση στο Δημόσιο. Όλα αυτά αποτελούσαν υλικότατους λόγους ώστε ο μικροαστός να στηρίζει το κράτος του και να βασίζεται σε αυτό.

Η ίδια η σύσταση της μικροαστικής τάξης δημιουργούσε αυτή τη διπλή σχέση με το κράτος. Ο μικροαστός από τη μία μισεί το κράτος του. Το μισεί που τον φορολογεί, το μισεί που δεν τον αφήνει να ανελιχθεί κι άλλο, το μισεί γιατί φοβάται πως μια μέρα μπορεί να σπάσει ο διάλογος το ποδάρι του και να μετατραπεί σε... μπρρ... εργάτη. Ακριβώς όμως γι' αυτόν το λόγο, στην πραγματικότητα αγαπάει το κράτος του. Το κράτος του είναι το μόνο του στήριγμα στους δύσκολους καιρούς. Η μόνη δικλείδα ασφαλείας που διαθέτει. Η τυφλή εμπιστοσύνη στο κράτος του είναι για τον μικροαστό μονόδρομος. Είναι γι' αυτό που σε καιρούς κρίσης θα γαντζωθεί ακόμα πιο σφιχτά πάνω του, κλωτσώντας και φτύνοντας όποιον βρει που να είναι λίγο παρακάτω του στην ταξική πυραμίδα.

Μέσα στην κρίση, το ελληνικό κράτος αναγκάστηκε παρά τη θέλησή του να απογοητεύσει λιγάκι τους πιστούς του μικροαστούς. Ο ΕΝΦΙΑ, δηλαδή η φορολόγηση κάθε ακίνητης ιδιοκτησίας αποτέλεσε πλήγμα για τους ιδιοκτήτες και επομένως και για τη σχέση τους με το κράτος. Οι σιγουριές της ακίνητης περιουσίας κλονίστηκαν για τα καλά.

Έτσι, το ελληνικό κράτος αναγκάστηκε να βρει νέους τρόπους υλικής υποστήριξης, νομικής υπεράσπισης και ιδεολογικής αποκατάστασης της ιδιοκτησίας. Ένας βασικός τρόπος ήταν η κρατική μεσολάβηση της ενοικίασης των σπιτιών που δεν μπορούσαν να νοικιαστούν. Οι υποχρεωτικές μετεγκαταστάσεις των ρομά σε σπίτια και οι κατοικίες

Η ΕΞΟΥΣΙΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗ

Η σχέση ιδιοκτήτη-ενοικιαστή μοιάζει πολύ με τη σχέση αφεντικού-εργάτη. Δηλαδή, δεν είναι μόνο οικονομική, αλλά είναι και σχέση εξουσίας. Οι ιδιοκτήτες δεν έχουν απλώς ανεβάσει τα νοίκια, όπως και τα αφεντικά δε μείωσαν απλώς τους μισθούς. Ταυτόχρονα ασκούν πάνω μας εξουσία. Η αγγελία που αναφέραμε στο προηγούμενο τεύχος είναι ενδεικτική: ιδιοκτήτης δυαριού στον Άγιο Νικόλαο ζητούσε συστατικές επιστολές από τον εργοδότη και από πρώην σπιτονοικοκύρη. Άλλη αγγελία στην οποία πέσαμε πάνω έγραφε «ενοικιάζεται μόνο σε δημοσίους υπαλλήλους». Δηλαδή οι ιδιοκτήτες θέλουν να κάνουν κουμάντο στο ποιο είμαστε, πώς φερόμαστε, τι δουλειά κάνουμε, τι ασχολίες έχουμε. Ελπίζουμε τουλάχιστον ο προηγούμενος νοικάρης να τους έριξε κάνα μεγάλο πιστόλι στο νοίκι και γι' αυτό να είναι τόσο καχύποπτοι!

RESIDENTS ONLY

Η «αστική ουτοπία» των ιδιοκτητών. Κλειστή κοινότητα στο L.A., με περίφραξη, φύλακες, πανομοιότυπα σπίτια με αυλή και γείτονες που έχουν σχεδόν ολόδια εισοδήματα με την πάρτη σου. Παρείσακτοι εννοείται πως δεν επιτρέπονται, όπως και η «βραχυχρόνια μίσθωση». Ούτε η σκέτη «μίσθωση». Μόνο η ιδιοκτησία.

ΟΙ ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑΣ

Εξέχον μέλος του κινήματος των ιδιοκτητών ήταν και ο διαβόητος διευθυντής του FBI, Τζ. Ε. Χούβερ. Κάποτε είχε πει πως: «Οι αθάνατες μπαλάντες *Home Sweet Home, My Old Kentucky Home*, και άλλες τέτοιες δε γράφτηκαν για διαμερίσματα. Κανένα τραγούδι ποτέ δε γράφτηκε για ένα σωρό με αποδείξεις ενοικίων». Η αλήθεια φυσικά δεν είναι όπως θα την ήθελε ο Χούβερ. Η μουσική παραγωγή της εργατικής τάξης έχει δεκάδες τραγούδια για σπίτια «που 'χουν κομμένα ρεύματα κι απλήρωτα ενοίκια». Το ζήτημα όμως πάντα είναι η ηγεμονία στον λόγο.

ΛΕΒΙΤΑΟΥΝ

Ώψεις της πρώτης Λέβιταουν που φτιάχτηκε στα προάστια της Νέας Υόρκης. Μυρίζει αντισηπτικό ακόμα και μέσα από μια απλή φωτογραφία. Τελικά οι Λέβιταουνς δεν κατάφεραν να έχουν την επιτυχία που περίμεναν. Ίσως οι ιδιοκτήτες, ακόμα κι αν επιδιώκουν την ομοιομορφία, να θέλουν να νιώθουν «ξεχωριστοί».

που «διατέθηκαν» για τη στέγαση μεταναστών ήταν ένα γερό φιλί ζωής του κράτους στη μικρή ιδιοκτησία.¹ Κατοικίες που υπό διαφορετικές συνθήκες θα έμεναν ξενοικιαστές, αλλά θα συνέχιζαν να βαρύνουν τους ιδιοκτήτες τους με φορολογία και το ελληνικό κράτος με γκρίνια.

Εκτός αυτού, οι πλατφόρμες βραχυχρόνιας μίσθωσης (μεταξύ των οποίων και η *airbnb*) έδωσαν μερίδιο από τα κέρδη της μεγαλύτερης βιομηχανίας του ελληνικού κράτους – δηλαδή τον τουρισμό – σε δεκάδες χιλιάδες μικρότερους και μεγαλύτερους ιδιοκτήτες. Με τις ευλογίες βέβαια του ελληνικού κράτους, το οποίο για αρκετό καιρό δεν ψηνόταν καν να φορολογήσει αυτό το μερίδιο, ενώ ακόμα και σήμερα παρέχει ένα αρκετά ελαστικό πλαίσιο. Μπορούμε να υποθέσουμε πως, με τη σειρά τους, αυτοί οι μικρότεροι και μεγαλύτεροι ιδιοκτήτες πλήρωσαν με αυτά τα χρήματα μέρος των δανείων που χρωστούσαν στις ελληνικές τράπεζες, αναβάλλοντας προσωρινά την κατάρρευσή τους. Αυτό τουλάχιστον ισχυρίζεται ο πρόεδρος της Ομοσπονδίας Κτηματομεσιτών Ελλάδας, λέγοντας πως «χιλιάδες κόκκινα δάνεια από τα οποία θα είχαν ήδη βγει σε πλειστηριασμό τα ακίνητα, πληρώνονται εξαιτίας των βραχυχρόνιων μισθώσεων».²

Φυσικά, τα ακίνητα που αναφέρει πιθανότατα δε θα είχαν βγει σε πλειστηριασμό, αφού ένα ακόμα μέτρο που πήρε το ελληνικό κράτος ήταν να παγώσει σχεδόν καθολικά τις κατασχέσεις ακινήτων με έναν από τους πλέον διακομματικούς νόμους που θεσπίστηκαν εν μέσω κρίσης: τον νόμο Κατσέλη-Δένδια-Σταθάκη. Έναν νόμο τόσο διακομματικό που ο κάθε υπουργός που περνούσε ένιωσε την ανάγκη να βάλει και το δικό του όνομα μέσα. Το τελευταίο διάστημα, μάλιστα, ο νέος αρμόδιος υπουργός, ο Αδ. Γεωργιάδης, ετοιμάζεται κι αυτός να βάλει το λιθαράκι του στο ζήτημα.³

Εκτός αυτών, το ελληνικό κράτος έχει μετατραπεί σε πλυντήριο μαφιόζικου χρήματος από το εξωτερικό πουλώντας «χρυσές βίζες» δίχως να ρωτάει τους τίμιους επιχειρηματίες που θέλουν να αποκτήσουν ευρωπαϊκή βίζα που διάολο τα βρήκαν τα λεφτά. Η διατύπωση «κανείς δεν μπορεί να αποκλείσει τα χρήματα αυτά να προέρχονται από παράνομη δραστηριότητα» που χρησιμοποιεί η εφημερίδα *Καθημερινή* είναι ένα πραγματικό κατόρθωμα της δημοσιογραφίας, αν αναλογιστούμε το μέγεθος του ξεπλύματος που λαμβάνει χώρα.⁴ Αλλά η «χρυσή βίζα» δεν είναι σκέτο ξέπλυμα. Τα χρήματα των τίμιων επιχειρηματιών του εξωτερικού διοχετεύονται στην ελληνική αγορά ακινήτων, δηλαδή στους ντόπιους ιδιοκτήτες.

Το ζήτημα του *airbnb*, λοιπόν, συνδέεται με το ζήτημα των πλειστηριασμών, με τη χρεοκοπία των τραπεζών και με το μαφιόζικο κεφάλαιο με τρόπους τόσο πολύπλοκους που μόνο να τους υποθέσουμε μπορούμε και με τους οποίους θα ασχοληθούμε περισσότερο κάποια άλλη φορά. Παρ' όλα αυτά, η ευκολία με την οποία το *airbnb* κρίνεται ως ο

μοναδικός ένοχος για την αύξηση των ενοικίων είναι εξίσου εντυπωσιακή με την ευκολία με την οποία όλοι πιστεύουμε ότι υπάρχει κάπου εκεί έξω ένας κακός τραπεζίτης που θέλει να πάρει το σπίτι κάποιου αθώου οικογενειάρχη.

Αντί μέσα στην κρίση να απαιτήσει η εργατική τάξη το ριζισμό των ενοικίων, ήταν οι μικροαστοί και η μεσαία τάξη που συνδικαλίστηκε για να προστατέψει την ιδιοκτησία της. Το όλο πράγμα οργανώθηκε από το κράτος, βρήκε πρόσφορο έδαφος στους δεκάδες «χτυπημένους από την κρίση» μικροαστούς που μισούσαν αλλά ταυτόχρονα αγαπούσαν το κράτος τους και γέννησε «κινήματα για τη στέγαση». Τέτοια κινήματα των μικροαστών και της μεσαίας τάξης δεν είναι πρωτοφανή. Γι' αυτό και κοιτάζουμε από πιο κοντά την ελληνική περίπτωση, θα αναφερθούμε στη χώρα των ευκαιριών, τις ΗΠΑ, απ' όπου και προέρχεται ένα από τα πιο τρανταχτά παραδείγματα πολιτικής οργάνωσης των ιδιοκτητών γης.

ΤΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΔΙΟΚΤΗΤΩΝ ΣΤΙΣ ΗΠΑ

Λέγεται πως ο ταχυδρομικός κώδικας κάποιου αποτελεί σαφέστατη ένδειξη ταξικής καταγωγής. Αν κάτι τέτοιο ισχύει μια φορά στην αθηναϊκή μητρόπολη, τότε στις μεγάλες πόλεις των ΗΠΑ ισχύει δέκα. Στο Λος Άντζελες, μια πόλη με μεγάλη ιστορία, η φράση «τοπική κοινότητα» σημαίνει «ομοιογένεια της φυλής, της τάξης και ιδίως της αξίας κατοικίας».⁵ Η ταξικότητα των γειτονιών του L.A. είναι εντυπωσιακή. Δεν είναι απλά ότι οι γειτονίες της λευκής μεσαίας τάξης και τα γκέτο της μαύρης εργατικής τάξης ήταν δύο άλλοι κόσμοι. Ακόμα και ενδοταξικές διαφορές στο εσωτερικό κάθε τάξης ήταν βέβαιο πως αποτυπώνονταν στον χάρτη της πόλης. Κάθε γειτονιά είχε τους κατοίκους που της αντιστοιχούσαν.

Η πρώτη πολιτική εμφάνιση των Ενώσεων Ιδιοκτητών (Homeowners Associations) ήταν τη δεκαετία του 1920, ως κίνηση ενάντια στις προσπάθειες των ανώτερων στρωμάτων των μαύρων να κατοικήσουν εκτός του γκέτο. Το 1922, η έλευση της πρώτης μαύρης οικογένειας σε μια κυριλέ γειτονιά του L.A. έγινε γνωστή ως «εισβολή νέγων» και προκάλεσε πανικό για πτώση της αξίας των ακινήτων. Εκείνα τα χρόνια, συνήθως οι Ενώσεις Ιδιοκτητών αλληλεπικαλύπτονταν με τις τοπικές οργανώσεις της Κου Κλουξ Κλαν. Από το 1920 μέχρι το 1960 οι Ενώσεις Ιδιοκτητών είχαν ως στόχο τη δημιουργία μιας «αστικής ουτοπίας»: το φτιάξιμο ολόκληρων οικονομικά και φυλετικά ομοιογενών θυλάκων που θα αποτελούνται από τα λεγόμενα *single-family home*, δηλαδή τα μεσοαστικά πανομοιότυπα σπίτια μιας οικογένειας με κήπο, με τα οποία έχουμε εξοικειωθεί από τις αμερικάνικες τηλεοπτικές σειρές: κι όσο για την πλέμπα, αυτή έπρεπε να μείνει εγκλωβισμένη στα γκέτο της.

Το μεταπολεμικό κατασκευαστικό μπουμ δημι-

ούργησε για τα καλά αυτές τις ταξικά και φυλετικά διαχωρισμένες γειτονίες που ονειρευόταν η λευκή μεσαία τάξη. Η μεγάλη ιδέα των αδερφών Λέβιτ να δημιουργήσουν στα προάστια των μεγάλων πόλεων τις λεγόμενες Λέβιταουνς, ολόκληρες γειτονίες με πανομοιότυπες κατοικίες, έτυχε μεγάλης υποδοχής από τα λευκά μεσαία στρώματα. Η παραγωγή αυτών των κατοικιών έγινε με χαρακτηριστικά αμερικανικό τρόπο: γραμμή παραγωγής και παράδοση μίας κατοικίας κάθε δεκάξι λεπτά! Τα λευκά μεσαία στρώματα είχαν βρει την ουτοπία τους. Ο πληθυσμός των Λέβιταουνς ήταν 100% λευκός (ακόμα και σήμερα παραμένει λευκός σε ποσοστό 95%) και το περιοδικό *Time* σε ένα εγκωμιαστικό άρθρο του για τους αδερφούς Λέβιτ ανέφερε πως οι Λέβιταουνς είναι «κοινοτήτες που μυρίζουν σαν να τις έχεις πλύσει με αντισηπτικό».⁶

Οι δεκαετίες του '60 και του '70 ήταν δεκαετίες αναταραχής. Από τη μία τα κατώτερα στρώματα εξεγείρονταν με κάθε τρόπο, δημιουργώντας τον πλούτο των κινημάτων της εποχής, τον οποίο μνημονεύουμε μέχρι και σήμερα. Στο εσωτερικό των πόλεων, τα γκέτο της μαύρης εργατικής τάξης φλέγονταν, με αποκορύφωμα την εξέγερση στο γκέτο του Γουάτς στο Λος Άντζελες, το 1965. Καθώς τα κινήματα έφταναν σε μια συντριπτική ήττα, στα μέσα της δεκαετίας του '70, ο πόλεμος του αμερικανικού κράτους «ενάντια στη φτώχεια» έφτανε στο απόγειό του. Ο «πόλεμος ενάντια στο έγκλημα», ο «πόλεμος ενάντια στα ναρκωτικά» και οι πολιτικές της μηδενικής ανοχής έχουν τις απαρχές τους στον πόλεμο ενάντια στη φτώχεια του προέδρου Νίξον. Μέσα στο πρώτο μισό της δεκαετίας του '70 ο αριθμός των εγκλείστων στις αμερικανικές φυλακές αυξάνεται κατά 110 με 125%.⁷

Κι ενώ η μαύρη εργατική τάξη δεχόταν τη συντονισμένη επίθεση του αμερικανικού κράτους, η λευκή μεσαία τάξη είχε κι αυτή τη δική της εξέγερση του Γουάτς. Μόνο που σε αντίθεση με την εξέγερση του γκέτο, για την οποία τα επόμενα χρόνια μίλησαν όλοι πλην των συμμετεχόντων, το κίνημα των ιδιοκτητών ήταν πολύ ομιλητικό. Δεν αποτελούσε μια εξέγερση που προέκυψε από την ασφυξία, αλλά ένα κίνημα θεσμικών οργανώσεων που δεν είχαν κανένα πρόβλημα να μιλήσουν για τον εαυτό τους και να συνδικαλιστούν για να προστατέψουν την ιδιοκτησία τους.

Από τη δεκαετία του '60 και μετά, όταν δηλαδή αυτοί οι θύλακες είχαν ήδη δημιουργηθεί, οι Ενώσεις Ιδιοκτητών ασχολούνταν με την προστασία αυτών των θυλάκων από τους «εισβολείς»: από τη μία βρίσκονταν οι ανεπιθύμητες κοινωνικές ομάδες (μαύροι, λατίνοι, φτωχοί πάσης φύσεως) και από την άλλη η «ανεπιθύμητη ανάπτυξη», δηλαδή οι βιομηχανίες, οι επενδυτές, οι κατασκευαστικές εταιρίες και το τουριστικό κεφάλαιο. Οι βαθιά ρατσιστές μεσοαστοί ιδιοκτήτες κατοικιών του Λος Άντζελες ήταν ταυτόχρονα ενάντια στην εργατική τάξη, αλλά και στην «ανάπτυξη» των γειτονιών τους. Το κίνημα της «αργής ανάπτυξης» (slow-growth), όπως αλλιώς

ονομάστηκε απέκτησε μεγάλη πολιτική ισχύ κατά τη δεκαετία του '70 και έφτασε να αριθμεί δεκάδες χιλιάδες μέλη, να εκλέγει δημάρχους και δημοτικούς συμβούλους, να ασκεί παύση πληρωμών στους φόρους ακίνητης περιουσίας (καθώς οι αξίες των ακινήτων τους είχαν τριπλασιαστεί «εξαιτίας της ανάπτυξης») και φυσικά συνέχισε να εμποδίζει την έξοδο των κατώτερων στρωμάτων από τα γκέτο που τα φιλοξενούσαν. Για τους επενδυτές και το τουριστικό κεφάλαιο, οι Ενώσεις Ιδιοκτητών αποτελούσαν τον νούμερο ένα εχθρό. Είχαν κερδίσει μάλιστα το παρατσούκλι «Σοβιέτ Ιδιοκτητών».

Η αντιπαλότητα επενδυτών-ιδιοκτητών εμφανιζόταν μόνο όταν η «ανάπτυξη» άγγιζε τη γειτονιά του κάθε ιδιοκτήτη. Στις προλεταριακές συνοικίες της πόλης, ιδιοκτήτες και επενδυτές βρίσκονταν σε κοινό μέτωπο απέναντι στη μαύρη εργατική τάξη. Γιατί πάνω απ' όλα οι Ενώσεις Ιδιοκτητών ήταν οργανώσεις επιβολής της ταξικής ηγεμονίας σε μια γειτονιά. Οι Ενώσεις Ιδιοκτητών έχουν επιβιώσει στις ΗΠΑ μέχρι και σήμερα ως θεσμός. Στις μέρες μας, συνεχίζουν να επιδιώκουν την τάξη και την ασφάλεια στις γειτονίες τους, συνεχίζουν να μισούν θανάσιμα την εργατική τάξη και τα τελευταία χρόνια έχουν ανακαλύψει έναν καινούριο αντίπαλο: το airbnb. Δεκάδες νομικές αντιπαραθέσεις έχουν ξεσπάσει τα τελευταία χρόνια στις ΗΠΑ από Ενώσεις Ιδιοκτητών που προσπαθούν να απαγορεύσουν το airbnb στη γειτονιά τους.⁸ Μια απλή αναζήτηση «HOAs vs. Airbnb» στο ψαχτήρι της γκουγκλ θα εμφανίσει δεκάδες δικηγορικές εταιρίες που προσφέρουν υπηρεσίες και νομικά παραθυράκια τόσο σε ενώσεις ιδιοκτητών όσο και σε ιδιοκτήτες airbnb για να αντιμετωπίσουν ο ένας τον άλλον.

Την ίδια στιγμή, η εργατική τάξη των ΗΠΑ (ακόμα και το λευκό κομμάτι της) συνεχίζει να δίνει πάνω από το μισό μισθό της στο νοίκι, αναγκάζεται να μένει σε τροχόσπιτα, μοτέλ και τρώγλες που απέχουν ώρες μακριά από την εργασία της, ενώ σε πολλές περιπτώσεις αδυνατεί να συντηρήσει ένα σπίτι παρά το γεγονός ότι εργάζεται και διαθέτει σταθερό μισθό.⁹

ΟΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΣΠΑΣΜΕΝΑ ΤΖΑΜΙΑ

Το μίσος των μεσαίων στρωμάτων τόσο απέναντι στην «ανάπτυξη» των γειτονιών τους από τη μία, όσο και απέναντι στην εργατική τάξη από την άλλη έβρισκε και βρίσκει ακόμα κοινό τόπο σ' αυτή τη βαθιά μικροαστική αντίληψη για την ασφάλεια. Όπως είχε πει ένας από τους ηγέτες του κινήματος των ιδιοκτητών, «ο ιδιοκτήτης δε δίνει μία για την ανάπτυξη του παραλιακού μετώπου, ο ιδιοκτήτης απλά θέλει να μπορεί να περπατήσει στο δρόμο του».¹⁰ Οι ιδιοκτήτες θέλουν απλά να βρίσκονται ανάμεσα στους ομοίους τους, ει δυνατόν να τους ξέρουν και όλους ονομαστικά.

Ο μπατσοκοινωνιολόγος Τζέιμς Γουίλσον ανέφερε πως:

ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΜΑΣ ΟΙ ΞΕΝΟΔΟΧΟΙ

Ευρισκόμενοι αντιμέτωποι με τα κινήματα των ιδιοκτητών, οι ξενοδοχοί κι οι επενδυτές χρησιμοποιούν ως επιχείρημα την αλληλεγγύη προς τα κατώτερα στρώματα. Στο Λος Άντζελες, οι επενδυτές άρχισαν να μιλούν για την ανάγκη στέγασης των φτωχών ως επιχείρημα απέναντι στο κίνημα της «αργής ανάπτυξης». Παρόμοια επιχειρήματα χρησιμοποιούν και οι ξενοδοχοί στην Ελλάδα σήμερα για να αντιπαρατεθούν στο airbnb. Ο πρόεδρος του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδας δήλωνε ότι το ζήτημα δεν είναι «τι χάνουν οι ξενοδοχοί από τη βραχυχρόνια μίσθωση, αλλά τι χάνει η κοινωνία». Ψυχούλα. Αντί να νοιάζεται για τα ξενοδοχεία του, νοιάζεται για μας που ανεβαίνει το νοίκι μας.

2 σε 1

Αυτό το μνημείο νεοελληνικής αισθητικής είναι ταυτόχρονα και μνημείο νεοελληνικού ιδεολογικού αχταρμά. Σύμφωνα με την Ενωτική Πρωτοβουλία κατά των Πλειστηριασμών, η στέγαση είναι ένα ζήτημα που δε χωράει τάξεις. Οι μεσοαστοί ιδιοκτήτες και εκείνοι που είναι αναγκασμένοι να ζούνε σε μια τρύπα πληρώνοντας νοίκι μπορούν να ενωθούν κάτω από το σύνθημα «Δε θα μας βγάλετε στο δρόμο». Αναρωτιέται κανείς αν το απευθύνουν οι ιδιοκτήτες στον κακό τραπεζίτη ή ο νοικήρης στον ιδιοκτήτη.

ΚΑΝΕΝΑ ΝΟΙΚΙ ΣΤΑ ΧΕΡΙΑ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗ

Οι πολιτικές ιδιοκτησίες είναι οι ιδιοκτησίες που ανήκουν σε κράτος, πόλη, κοινότητα ή άλλο οργανισμό. Αυτές οι ιδιοκτησίες είναι συχνά μεγάλες και πολύτιμες, και αποτελούν σημαντικό μέρος του πλούτου ενός κράτους. Η ιδιοκτησία είναι ένα βασικό δικαίωμα, και η προστασία της είναι ζωτικής σημασίας για την κοινωνία. Η ιδιοκτησία είναι η βάση της οικονομίας, και η προστασία της είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη. Η ιδιοκτησία είναι η βάση της κοινωνίας, και η προστασία της είναι ζωτικής σημασίας για την ειρήνη. Η ιδιοκτησία είναι η βάση της δημοκρατίας, και η προστασία της είναι ζωτικής σημασίας για την ελευθερία. Η ιδιοκτησία είναι η βάση της ακεραιότητας, και η προστασία της είναι ζωτικής σημασίας για την ανεξαρτησία. Η ιδιοκτησία είναι η βάση της αξιοπρέπειας, και η προστασία της είναι ζωτικής σημασίας για την τιμή. Η ιδιοκτησία είναι η βάση της ανθρωπότητας, και η προστασία της είναι ζωτικής σημασίας για την αγάπη. Η ιδιοκτησία είναι η βάση της δικαιοσύνης, και η προστασία της είναι ζωτικής σημασίας για την ειρήνη. Η ιδιοκτησία είναι η βάση της ακεραιότητας, και η προστασία της είναι ζωτικής σημασίας για την ανεξαρτησία. Η ιδιοκτησία είναι η βάση της αξιοπρέπειας, και η προστασία της είναι ζωτικής σημασίας για την τιμή. Η ιδιοκτησία είναι η βάση της ανθρωπότητας, και η προστασία της είναι ζωτικής σημασίας για την αγάπη. Η ιδιοκτησία είναι η βάση της δικαιοσύνης, και η προστασία της είναι ζωτικής σημασίας για την ειρήνη.

ΠΟΛΩΣΗ

Πριν λίγες βδομάδες η συνέλευση Autonome Antifa κόλλησε στους δρόμους της Αθήνας αυτή την αφίσα. Την ώρα που διάφοροι από εμάς την κολλούσαμε συνειδητοποιήσαμε ότι γινόταν κατανοητή μόνο και μόνο απ' τον τίτλο. Οι μισοί περαστικοί έλεγαν «α, για τα νοίκια, ε» και συνέχιζαν χαρούμενοι «έχει και εδώ ένα καλό σημείο να την κολλήσετε παιδιά, περνάει πολύς κόσμος». Οι άλλοι μισοί μας κοιτούσαν διερευνητικά και ρωτούσαν «καλά, και δηλαδή πώς θα ζήσουν οι ιδιοκτήτες;» ή «τι, δηλαδή, να μην υπάρχει ιδιοκτησία;».

Τα μέλη μιας κοινότητας έχουν γενικώς προτίμηση προς την κοινωνική ομοιογένεια και μια καχυποψία για οτιδήποτε διαφορετικό: κάποιος που διαφέρει σε έναν τομέα (για παράδειγμα στο εισόδημα, τη φυλή, ή την προφορά) μπορεί να διαφέρει και σε άλλους τομείς (για παράδειγμα στο πόσο φασαρία κάνει ή στο πόσα σκουπίδια δημιουργεί).¹¹

Μ' αυτή την εξαιρετικά πετυχημένη διατύπωση ο Γουίλσον καταφέρνει να πει «καχυποψία προς τη διαφορετικότητα» αντί να πει «ρατσισμό» και ταυτόχρονα να υπονοήσει ότι οι φτωχοί κι οι μαύροι κάνουν φασαρία και λερώνουν. Μερικά χρόνια αργότερα εξέλιξε αυτές τις ιδέες και μαζί με τον Τζορτζ Κέλινγκ συνέγραψαν τα «Σπασμένα Τζάμια», ένα κείμενο που αποτέλεσε το θεωρητικό εργαλείο των πολιτικών μηδενικής ανοχής και οδήγησε στη χάρση των νέων αστυνομικών στρατηγικών από τη δεκαετία του '80 και μετά. Εκεί υποστήριζαν πως:

Ο κόσμος αποτελούταν από «ντόπιους» και «ξένους». Οι ντόπιοι ήταν δύο ειδών: «νοικοκυραίοι», αλλά επίσης μεθύστακες κι αλήτες που ήταν μόνιμωκ εκεί, αλλά «ήξεραν τη θέση τους». Οι ξένοι ήταν... ξένοι και αντιμετωπίζονταν με καχυποψία, ενίοτε δε και με φόβο. Ο αστυνομικός, ως τον ονομάσουμε Κέλυ, γνώριζε ποιοι ήταν οι ντόπιοι, κι οι ντόπιοι τον γνώριζαν κι εκείνοι. Αντιλαμβανόταν ότι η δουλειά του ήταν να προσέχει τους ξένους. [...] Αν κάποιος ξένος τριγυρούσε ασκόπως ο Κέλυ θα τον ρωτούσε τι δουλειά έκανε και τι ζητούσε εκεί αν οι απαντήσεις του δεν ήταν ικανοποιητικές, του έλεγε να πάρει δρόμο. [...] Αυτοί οι κανόνες καθορίζονταν και επιβάλλονταν επί τόπου σε συνεργασία με τους «ντόπιους». [...] Ακόμα και μια γειτονιά με μόνιμους κατοίκους που νοιάζονται για τα σπίτια τους, προσέχουν ο ένας τα παιδιά του άλλου και, το δίχως άλλο, δυσσαρεστούνται με τους ανεπιθύμητους εισβολείς, μπορεί σε μερικά χρόνια ή ακόμη και σε λίγους μήνες να μετατραπεί σε μια αφιλόξενη και τρομακτική ζούγκλα.¹²

Αυτή η αγάπη των μεσαίων στρωμάτων για ομοιογενείς γειτονιές, γειτονιές με «μόνιμους κατοίκους», που δεν έχουν «ξένους» είναι το σημείο πάνω στο οποίο πατάει το κοινό μίσος των νοικοκυραίων για την εργατική τάξη και για την «ανάπτυξη» που έρχεται να «χαλάσει» τις γειτονιές τους. Έχουμε αναφερθεί επανειλημμένα στο μίσος των μεσαίων στρωμάτων προς τα κατώτερα στρώματα και στην προσπάθειά τους να δημιουργήσουν γειτονιές που δε θα χωράνε οι εργατικές κουλτούρες, η νεανική «παραβατικότητα», η παρουσία της εργατικής τάξης στο δημόσιο χώρο.

Η εχθρική αντιμετώπιση της ανάπτυξης, της ανάπλασης, του airbnb, των τουριστών και διαφόρων άλλων τέτοιων φαινομένων βασίζεται, όπως και στην περίπτωση των ΗΠΑ, ακριβώς σ' αυτό το μικροαστικό ένστικτο διατήρησης των γειτονιών όπως ακριβώς είναι.

ΕΛΛΗΝΕΣ ΙΔΙΟΚΤΗΤΕΣ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟ AIRBNB

Η πολιτική οργάνωση των ιδιοκτητών για να υπερασπιστούν την ιδιοκτησία τους έχει φυσικά και ιδεολογικές προεκτάσεις. Η όλη υπόθεση με τον τραπεζίτη που κοιτάει χαιρέκακα για να σου πάρει το σπίτι είναι ίσως η μεγαλύτερη απ' αυτές. Αλλά και η περίπτωση της μοχθηρής εταιρίας «airbnb.com» που ανεβάζει τα νοίκια και «αλλοιώνει το χαρακτήρα των γειτονιών» είναι άλλη μια τέτοια.

Το «κίνημα ενάντια στο airbnb» έχει λάβει τα τελευταία χρόνια πολιτική εκπροσώπηση από διάφορους που ελπίζουν να βρουν τρόπο να εκπροσωπήσουν τη σχέση μικροαστών-κράτους. Φυσικά, όλοι αυτοί που αναλαμβάνουν να μεσολαβήσουν τα συμφέροντα των ιδιοκτητών δεν είναι παρά... ιδιοκτήτες.

Στο φετινό Αντιρατσιστικό Φεστιβάλ, ας πούμε, διοργανώθηκε μια εκδήλωση με θέμα «Πόλεις Χωρίς Κατοίκους: airbnb, πολεοδομική καταστολή και γκετοποίηση». Οι ομιλητές ήταν όλοι υποψήφιοι δημοτικοί σύμβουλοι, πανεπιστημιακοί, υποψήφιοι βουλευτές με το Σύριζα. Σε κάθε περίπτωση, όχι η φιγούρα που βλέπει το νοίκι να πλησιάζει το μισθό της και αναρωτιέται πώς θα τα βγάλει πέρα. Το συντονισμό της εκδήλωσης είχε αναλάβει η κυρία Τόνια Κατερίνη, μέλος του Δ.Σ. του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων, υποψήφια δημοτική σύμβουλος με το Σύριζα και μέλος της *Ενωτικής Πρωτοβουλίας κατά των Πλειστηριασμών*. Η κ. Κατερίνη είναι ομιλήτρια εδώ και έξι χρόνια στο Αντιρατσιστικό Φεστιβάλ και συνήθως πρότασε τα στήθη της στον υπέρ πάντων αγώνα ενάντια στους πλειστηριασμούς. Στα χρόνια της λεγόμενης «προσφυγικής κρίσης» είχε ασχοληθεί και με το ζήτημα «χώροι στέγασης προσφύγων», δηλαδή με τη διαχείριση των μεταναστών εργατών. Επομένως η κ. Κατερίνη έχει λαμπρό βιογραφικό στη συριζαϊκή παραγωγή ιδεολογίας.

Η Ενωτική Πρωτοβουλία κατά των Πλειστηριασμών τον Απρίλη που μας πέρασε διοργάνωσε «συγκέντρωση ενάντια στη βραχυχρόνια μίσθωση και το airbnb» στο μετρό της Ακρόπολης. Η Τόνια Κατερίνη και η οργάνωσή της πολεμούν το airbnb παριστάνοντας ότι κόπτονται για την άνοδο των ενοικίων. Στην πραγματικότητα δεν τους χαλάει καθόλου, μιας και το κεντρικό τους ζήτημα είναι οι πλειστηριασμοί, δηλαδή ένα κατεχοχόν ζήτημα των ιδιοκτητών και όχι των ενοικιαστών, άρα εκείνων που εισπράττουν και όχι που πληρώνουν νοίκια. Άλλωστε, και με το airbnb το βασικό τους πρόβλημα είναι «η συγκεντροποίηση των ακινήτων στα χέρια εταιριών και όχι ιδιωτών». Να λοιπόν που το «κανένα airbnb στα χέρια εταιρίας» και το «κανένα σπίτι στα χέρια τραπεζίτη» μπορεί να πηγαίνουν χέρι-χέρι χωρίς κανένα πρόβλημα. Κατά βάθος, πρόκειται για το ίδιο ζήτημα. Όταν η κ. Κατερίνη λέει «ενάντια στη βραχυχρόνια μίσθωση», εννοεί «να στη μακροχρόνια μίσθωση», το απώτερο στίχο της οποίας δεν είναι άλλο από την ιδιοκτησία.

Ενδεικτικές είναι και οι περιπτώσεις των πρώτων ιδιοκτητών που κατέθεσαν μηνύσεις για να απαγορεύσουν τη μετατροπή διαμερισμάτων της πολυκατοικίας τους σε airbnb:

Βλέπουμε άτομα να μπαινοβγαίνουν όλες τις ώρες, χτυπούν κουδούνια το βράδυ, χρησιμοποιούν συνέχεια το ασανσέρ, αλλά και ο θόρυβος στη σκάλα συνεχίζεται όλο το βράδυ. Άλλες φορές χτυπούν τις πόρτες μετά τα μεσάνυχτα για να τους δανείσουμε ανοιχτήρια, ενώ αφήνουν και ξεκλειδωτή την εξώπορτα, με αποτέλεσμα να μπαίνουν χρήστες ναρκωτικών μέσα στην πολυκατοικία. Η όχληση είναι διαρκής. Το ήθος της πολυκατοικίας άλλαξε από τότε που εντάχθηκε στο Airbnb. Ορισμένοι επισκέπτες κάθονταν ημίγυμνοι στο μπαλκόνι του διαμερίσματος, κόνοντας μεγάλη φασαρία και πίνοντας μπύρες¹³

Φωνασκούν, τραγουδούν και χορεύουν και ακούν μουσική σε μεγάλη ένταση.¹⁴

Όπως φαίνεται, η αντίδραση των ιδιοκτητών απέναντι στο airbnb έχει να κάνει με πολύ απτά ζητήματα, τα οποία ουδεμία σχέση έχουν με την τουριστική ιδιότητα των επισκεπτών, αλλά θα μπορούσαν κάλλιστα να αποτελούν κατηγορία και για άλλους ενοικιαστές: κάνουν θόρυβο, αφήνουν ξεκλειδωτή την εξώπορτα και μπαίνουν ναρκομανείς(!), κάθονται ημίγυμνοι στο μπαλκόνι, πίνουν μπύρες, χορεύουν, ακούν δυνατά μουσική, χτυπούν το «ήθος» της πολυκατοικίας. Τελικά, «πέρα από τον θόρυβο [...] δημιουργείται και αίσθηση ανασφάλειας στους κατοίκους».¹⁵ Εκεί καταλήγουν όλοι αυτοί οι βαθιά μικροαστικοί, βαθιά ρατσιστικοί προβληματισμοί. Ακριβώς οι ίδιοι όροι που χρησιμοποιούν οι Γουίλσον και Κέλιγκ για να χαρακτηρίσουν την εργατική νεανική «παραβατικότητα». Η ρητορική των ιδιοκτητών για να αντιπαρατεθούν στο airbnb είναι τόσο επηρεασμένη από το μίσος τους για την εργατική τάξη που αναφέρονται στις περιοχές που έχουν γεμίσει τουρίστες ως «τουριστικά γκέτο».¹⁶ Φυσικά, το «ήθος της πολυκατοικίας» στο οποίο αναφέρονται και «ο χαρακτήρας της γειτονιάς», δηλαδή οι υπάρχουσες ομοιογενείς κοινωνικές σχέσεις αποτελούν τους πραγματικούς μηχανισμούς αστυνόμευσης μιας γειτονιάς, αποτελούν τον τρόπο επιβολής των «κανόνων» για τους οποίους μιλάνε οι Γουίλσον και Κέλιγκ. Στην πραγματικότητα θα έπρεπε ο «χαρακτήρας» και η «ηρεμία» της γειτονιάς να μας είναι πολύ πιο εχθρικές έννοιες από τη «διατάραξη» τους.

Οι ιδιοκτήτες, λοιπόν, θέλουν μόνιμους κάτοικους στη γειτονιά τους και δε γουστάρουν το airbnb στα πόδια τους. Αλλά δεν έχουν κανένα πρόβλημα να αντλήσουν οφέλη από το airbnb σε άλλες περιοχές. Όπως αναφέρει ένας εργαζόμενος σε εταιρία management και διαχείρισης ακινήτων:

[Μας λένε] Α, οι άνθρωποι που φέρντε κάνουν συνέχεια φασαρία, δεν μπορούμε να κοιμηθούμε, θα κινηθούμε δικαστικά, θα σας κάνουμε εξώδικα. Και με το που μαθαίνουν πώς

κινείται το πράγμα, με τι συνιστώσες, τι απολαβές μπορεί να έχει ένας ιδιώτης απ' αυτά γλυκαίνουν το βλέμμα τους, γλυκαίνουν τη φωνή τους και θυμούνται, α, έχουμε κι εμείς ένα διαμέρισμα, εάν ενδιαφέρεστε να το αναλάβετε. Μου έχει τύχει πολλές φορές. Άνθρωποι που διαμαρτύρονται γιατί από κάτω τους έχουν ένα διαμέρισμα airbnb, αλλά ξέρεis ότι ο άνθρωπος αυτός σου έχει παραχωρήσει ένα διαμέρισμα για να το κάνεις airbnb σε μια άλλη περιοχή.¹⁷

Μεγάλη μερίδα των ιδιοκτητών που έχουν από δύο σπίτια και πάνω, λοιπόν, συνδυάζουν το μίσος για το airbnb στη γειτονιά τους με την αγάπη για το εύκολο χρήμα και μετατρέπουν το δεύτερο σπίτι τους σε airbnb την ίδια στιγμή που πολεμούν λυσσαλέα την airbnb-ποίηση της γειτονιάς τους.

KANENA NOIKI STA XEPIA IDIOKTHTH!

Μπορεί οι εφημερίδες να μας πυροβολούν ότι «επιστρέψαμε στην κανονικότητα» χάρη στη νέα κυβέρνηση, αλλά ας μη γελιόμαστε. Η καπιταλιστική κρίση συνεχίζει να καλπάζει, το ελληνικό κράτος συνεχίζει να αναβάλλει το πρόβλημα των τραπεζών του αναβάλλοντας την αποπληρωμή των κόκκινων δανείων για δέκα χρόνια αργότερα και εμποδίζοντας τους πλειστηριασμούς. Οι μισθοί δεν έχουν ανέβει ούτε ευρώ. Αντίθετα, τα νοίκια συνεχίζουν να ανεβαίνουν.

Οι πιθανές εξηγήσεις αυτού του φαινομένου είναι άφθονες. Η τελευταία απόπειρα της καλής εφημερίδας *Καθημερινή* να μιλήσει για το θέμα δίχως να εμπλέξει το airbnb, έφτασε μέχρι και στην ψυχολογία. Αυτό φαίνεται να πιστεύει ο πρόεδρος της Ένωσης Μεσιτών Αθηνών, όταν λέει ότι «σήμερα, ύστερα από πολλά χρόνια, η ψυχολογία είναι και πάλι θετική και αυτό οδηγεί ενδεχομένως και σε κάποιες υπερβολές».¹⁸ Να, λοιπόν, άλλη μια εξήγηση εξίσου αόριστη και γενική. Βασίζεται στο αφήγημα περί «επιστροφής στην κανονικότητα» με το οποίο μας έχουν ζαλίσει οι εφημερίδες (όσες τουλάχιστον έχουν κανονικό εργοδότη και όχι τους αναγνώστες τους).

Η επίρριψη των ευθυνών στο airbnb, την ψυχολογία, τα 40.000 σπίτια που θα χρηματοδοτήσει το κράτος για να στεγάσει μετανάστες, το gentrification, τη νέα κυβέρνηση ή τον καιρό δεν έχει να μας προσφέρει τίποτα πέρα από συσκότιση. Πρέπει να βάλουμε καλά στο μυαλό μας ότι αυτοί που προσπαθούν να μας πάρουν μια περιουσία για το γαμημένο το κεραμίδι τους είναι οι ντόπιοι ιδιοκτήτες και αυτός που τους το επιτρέπει είναι το κράτος. Όλες οι αναλύσεις για το ζήτημα της κατοικίας που δεν εκκινούν απ' αυτή την ιδέα είναι γνώμες των ιδιοκτητών και του κράτους. Όσο κι αν φαινομενικά κονταροχτυπιούνται, δεν έχουν καμία σχέση με τα συμφέροντα της εργατικής τάξης.

Το ξέρουμε, είναι πολύ δύσκολο όσο μικρά και μεγάλα αφεντικά δε βάζουν γλώσσα μέσα σκορ-

πώντας συσκότιση και ιδεολογία, εμείς να μη λέμε κουβέντα. Αλλά χίλιες φορές να δυσκολευτούμε μέχρι να βρούμε τα δικά μας λόγια και τις δικές μας γνώμες, παρά να υιοθετήσουμε τα λόγια και τις γνώμες των αφεντικών μας.

1. Για την περίπτωση της μετεγκατάστασης των Ρομά Χαλανδρίου βλ. την προκήρυξη του antifa xalandri, «Γκρέμισμα του Καταυλισμού – Μετεγκατάσταση σε Σπίτια», 07/2019. Την πολιτική χρηματοδότησης «διαμερισμάτων για πρόσφυγες» συνεχίζει και η νέα κυβέρνηση. Βλ. π.χ. την προκήρυξη 40.000 τέτοιων θέσεων στο «Τι αποφασίστηκε στο υπουργικό συμβούλιο μετά την τραγωδία στη Μόρια», *Έθνος*, 30/09/2019.

2. «Πρόεδρος Ομοσπονδίας Μεσιτών για βραχυχρόνιες μισθώσεις ακινήτων», *enikos.gr*, 05/11/2018.

3. «Αναστολή πλειστηριασμού με παρέμβαση Γεωργιάδη», *Καθημερινή*, 18/09/2019. Για μια πιο ολοκληρωμένη γνώμη πάνω στο ζήτημα των πλειστηριασμών βλ. στο «Κανένα σπίτι στα χέρια τραπεζίτη και άλλα μυστήρια του ελληνικού εθνικοσοσιαλισμού», *Antifa* #58, 12/2017.

4. «Χρυσές» δουλιές με τη «χρυσή βίτσα» στην αγορά των ακινήτων», *Καθημερινή*, 05/11/2018.

5. M. Davis, *City of Quartz*, Verso, 2006 (Α' εκδ. 1990), σ. 153. Πολλά από τα παρακάτω στοιχεία προέρχονται από το βιβλίο του Davis και ιδιαιτέρως από το κεφάλαιο «Home-grown Revolution», σσ. 151-221.

6. «Levittown, the prototypical American suburb», *The Guardian*, 28/04/2015.

7. E. Hinton, *From the War on Poverty to the War on Crime*, Harvard University Press, 2016, σ. 273.

8. Βλ. π.χ. «HOAs must take steps to address Airbnb short-term rentals», *Miami Herald*, 28/06/2017.

9. Για μια περιγραφή της σύγχρονης κατάστασης της αμερικανικής εργατικής τάξης και των συνθηκών κατοικίας της βλ. B. Ehrenreich, *Nickel and Dimed*, Picador Books, 2011 (Α' Εκδ. 2001).

10. M. Davis, *ό.π.*, σ. 191.

11. J. Wilson «The Urban Unease: Community vs City», *The Public Interest* #12, 1968. Περιλαμβάνεται στο J. Wilson, *Thinking About Crime*, Basic Books, 2013, σ.20.

12. J. Wilson και G. Kelling, «Σπασμένα Τζάμια», *Atlantic Monthly*, 1982. Περιλαμβάνεται στο Unfair Play, *Σπασμένα Τζάμια: Σκέψεις για τη Δημόσια Τάξη και το Πάντειο Πανεπιστήμιο σε Καιρούς Κρίσης*, Αρχείο71, 2016, σ. 66-69.

13. «Στα "μαχαίρια" και στα δικαστήρια ιδιοκτήτες πολυκατοικίας λόγω... Airbnb», *alfavita.gr*, 07/12/2018.

14. «Η πρώτη αγωγή ενοίκων πολυκατοικίας σε ιδιοκτήτη που έκανε το σπίτι του Airbnb», *lifo.gr*, 18/09/2018.

15. «Οι δύο όψεις της ανάπτυξης των μισθώσεων Airbnb στις ευρωπαϊκές πόλεις», *Καθημερινή*, 08/09/19.

16. «Airbnb Vs Κάτοικοι: Τι λένε ιδιοκτήτες ακινήτων και κάτοικοι που αντιδρούν στη δημιουργία "τουριστικών γκέτο"», *vice.com*, 20/07/2019.

17. Περιλαμβάνεται στο *Γραμμή 15*, #02, 09/2019, σ. 45

18. «Ενοίκιο όσο περίπου ένας μέσος μισθός...», *Καθημερινή*, 23/09/2019.